

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
FILOZOFICKÁ FAKULTA
ÚSTAV ROMANISTIKY

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**Souslednost časová ve španělských obsahových větách po minulém
prostém čase (*dijo que...*): frekvenční analýza na základě korpusu
CREA (neliterární texty – časopisy)**

Vedoucí práce: Mgr. Miroslava Aurová, Ph.D.

Autor práce: Andrea Podroužková

Studijní obor: HIS – SJL

Ročník 4.

2015

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejich internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

Český Krumlov 20. 4. 2015

.....

Poděkování

Na tomto místě bych chtěla v první řadě poděkovat vedoucí mé bakalářské práce Mgr. Miroslavě Aurové PhD., za cenné rady, připomínky a trpělivost. Dále bych chtěla poděkovat své rodině za podporu, kterou mi poskytovala během celého mého studia.

Anotace

Tato kvalifikační práce je zaměřena na užívání časů ve španělském jazyce. Cílem práce je sledování souslednosti časové v subordinovaných větách obsahových následujících po čase minulém prostém na základě frekvenční analýzy textů obsažených v korpusu CREA. Jedná se o texty obsažené v časopisech, které byly vydány ve Španělsku. Nejdříve bude na základě sekundární literatury vymezena souslednost časová a problematika jejího „porušování“ a následně bude tato problematika zkoumána v praktické části práce, kde budou všechny slovesné formy následující po čase minulém prostém detailně zkoumány a doplněny komentáři.

Klíčová slova: souslednost časová, minulý prostý čas, indefinido, korpus

Annotation

This bachelor thesis is focused on the use of verb tense in the Spanish language. The aim of the thesis is to analyze the sequence of verb tense in the subordinate content clauses after the past simple tense by means of a frequency analysis of the texts contained in the corpus CREA. I only worked with magazine texts published in Spain. The theoretical part begins by defining the sequence of tenses itself, using the secondary literature. From here, it discusses the issue of violating its rules. The rule-violating issue is then studied in the practical part of this work, in which all of the verb forms following the past tense are examined in detail and provided with commentary.

Key words: consecutio temporum, simple past tense, indefinido, corpus

Obsah

1. ÚVOD	7
2. SOUSLEDNOST ČASOVÁ	8
2.1 SOUSLEDNOST ČASOVÁ: OBECNÁ CHARAKTERISTIKA	8
2.2 RELATIVNÍ VZTAH: PŘEDČASNOST, NÁSLEDNOST, SOUČASNOST	10
2.3 OPERÁTORY SOUSLEDNOSTI.....	12
2.4 POUŽÍVÁNÍ SOUSLEDNOSTI ČASOVÉ	16
2.5 PŘÍPADY, VE KTERÝCH SE SOUSLEDNOST ČASOVÁ NEPOUŽÍVÁ, PORUŠOVÁNÍ SOUSLEDNOSTI ČASOVÉ.....	17
2.5.1 <i>Univerzální časová platnost věty vedlejší V2</i>	18
2.5.2 <i>„Porušení“ souslednosti časové v důsledku použití jednoduchého subjuntivu</i>	18
2.5.3 <i>„Porušení“ souslednosti časové v rámci relativního vztahu současnosti</i>	19
2.5.4 <i>„Porušování“ souslednosti časové v rámci relativního vztahu následnosti</i>	19
2.5.5 <i>„Porušení“ souslednosti časové v rámci relativního vztahu předčasnosti</i>	20
2.5.6 <i>Závěr</i>	21
2.6 VÝZNAMOVÁ SOUSLEDNOST	21
3. PRAKTICKÁ ČÁST	23
3.1 METODA A CÍLE	23
3.2 MATERIÁL POUŽITÝ PRO VÝZKUM – KORPUS CREA	24
3.3 VSTUPNÍ HYPOTÉZA	24
3.4 VÝSLEDEK ANALÝZY	25
3.4.1 <i>Kondicionál</i>	27
3.4.2 <i>Budoucí čas jednoduchý, budoucí čas vyjádřený slovesnou perifrází</i>	27
3.4.3 <i>Předpřítomný čas</i>	28
3.4.4 <i>Přítomný čas průběhový</i>	28
3.4.5 <i>Přítomný čas prostý</i>	29
3.4.6 <i>Imperfektum</i>	30
3.4.7 <i>Minulý čas prostý</i>	31
3.4.8 <i>Předminulý čas</i>	31
3.4.9 <i>Subjuntiv imperfekta</i>	32
3.4.10 <i>Subjuntiv předminulého času</i>	33
3.4.11 <i>Složený infinitiv</i>	33
3.5 SHRNUTÍ.....	33
3.6 SOUSLEDNOST ČASOVÁ VE ŠPANĚLSKÝCH OBSAHOVÝCH VĚTÁCH PO PŘEDPŘÍTOMNÉM ČASE (<i>HA DICHO QUE</i>)	34
3.6.1 <i>Užití přítomného času</i>	36
3.6.2 <i>Užití imperfekta</i>	36
3.6.3 <i>Užití přítomného subjuntivu</i>	37
3.7 SHRNUTÍ.....	38
<i>Graf č. 1: Použití slovesných forem po minulém čase prostém</i>	38
<i>Graf č. 2: Použití slovesných forem po čase předpřít.</i>	38
4. ZÁVĚR	40
5. RESUMÉ	42
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	45

1. Úvod

Jazyk je složitý systém znaků sloužící k běžnému dorozumívání, popisu věcí či k vyjádření myšlenek a pocitů. Jeho používání se snaží popsat nejrůznější gramatiky, které ovšem vyjadřují pouze jeho „ideální“ podobu. Jazyk je živý, neustále se vyvíjející systém, který se neřídí pouze pravidly. U španělského jazyka tomu není jinak, ba naopak, neboť jím hovoří mnohem větší procento lidí v porovnání s naším mateřským jazykem, tedy češtinou. Neustále dochází k jeho vyvíjení a změně, která je ovlivněna několika faktory.

Tato práce se zabývá sousledností časovou, tedy slovesným tvarem nacházejícím se ve větě vedlejší, jež následuje po větné vazbě „*dijo que*“, minulém čase prostém obsaženém ve větě hlavní. Práce je rozdělena na část teoretickou, ta se věnuje popisu a vysvětlení souslednosti časové jako takové - jejímu významu a používání, a na praktickou zaměřenou na „porušování“ souslednosti časové. Zde bychom se měli zamyslet nad otázkou, zda mluvit o „porušení“ či „porušování“ daného mechanismu či nikoli. V důsledku toho, že dnešní gramatiky španělského jazyka nepředepisují, jak a kdy správně používat dané slovesné formy, nýbrž je pouze popisují, chápeme gramatická pravidla pouze jako deskriptivní, z čehož vyplývá, že můžeme hovořit o „porušení“ souslednosti časové pouze v přeneseném slova smyslu.

Jako zdroj informací pro praktickou část této kvalifikační práce mi posloužil korpus CREA Španělské královské akademie, v němž jsem se zaměřila pouze na neliterární texty (časopisy). Po zadání těchto kritérií se objevilo velké množství textů, proto jsem jako druhé kritérium zvolila zemi, ve které byly tyto časopisy vydány - Španělsko. Tato práce je tedy orientována pouze na španělský jazyk používaný v Evropě, nikoli na ten používaný v Americe, kde by k „porušení“ souslednosti časové docházelo v odlišných kontextech a jinými způsoby.

Na základě frekvenční analýzy těchto neliterárních textů (časopisů) obsažených v korpusu CREA jsem všechny případy studovala blíže a zkoumala souslednost časovou, kterou jsem následně porovnávala s informacemi uvedenými v gramatikách. Pro porovnání jsem také provedla analýzu textů, ve kterých jsem se věnovala souslednosti časové ve španělských obsahových větách následujících po větě hlavní, která obsahuje sloveso v čase předpřítomném. Následně jsem porovnávala časy objevující se v subordinovaných větách po příslušných větách hlavních a porovnávala také počty výskytů daných časů.

2. Sousednost časová

2.1 Sousednost časová: obecná charakteristika

Subordinace je vztah vytvořený mezi prvky, které jsou syntagmaticky heterogenní. Jeden z těchto prvků je řídicí a druhý řízený. Pokud na tento vztah pohlížíme z pohledu sémantického, prvek řídicí je určující a prvek druhý, tedy řízený, je určený. Celkem existují tři typy formálního vyjádření subordinace (nazývaná též závislost či blízkost), těmi jsou souslednost, řízenost a připojení. Řízenost (*rección*) je takovým typem závislosti, kdy řídicí prvek rozhoduje o syntaktické formě a funkci prvku řízeného, což dokazuje věta (1a). Druhým typem závislosti je připojení (*adjunción*), který nastane tehdy, pokud vztah mezi prvkem řízeným a řídicím nemá žádné formální vyjádření (Čermák a Zavadil, 2008: 127 - 128). Ukázkou tohoto vztahu je věta (1b)¹.

(1) a. *Juan conoce a Elena.*

b. *Juan trabaja bien.*

Sousednost časová (lat. *consecutio temporum*) je vztah závislosti vytvořený mezi dvěma slovesnými vazbami, z nichž se jedna objevuje ve větě hlavní a druhá ve větě vedlejší (RAE 2009: 1841). Tradičně je spojena se změnou věty přímé na nepřímou, kdy ve větě nepřímé (2b) vidíme vztah závislosti věty vedlejší V2 na větu hlavní V1 (RAE 2009: 1842 - 1843). Jak v češtině, tak i ve španělštině, se při přechodu z přímé řeči na řeč nepřímou mění osobní zájmena, slovesná osoba, v některých případech příslovečná určení času a místa, navíc u nepřímého rozkazu také slovesný způsob (Králová, 1999: 119²).

(2) a. *Dijo: „Llegaré temprano“* (RAE 2009: 1843).

b. *Dijo que llegaría temprano* (RAE 2009: 1843).

Podle Ángela Carrasca Guttiéreze jsou pro souslednost časovou důležité tři aspekty. Za první časová souslednost je gramatický jev týkající se vedlejších vět obsahových, které obsahují slovesné tvary jak oznamovacího způsobu, tak subjuntivu, což je následek vztahu syntaktické závislosti, jež mají vzhledem ke slovesné formě zahrnutou ve větě hlavní. Za druhé se souslednost časová vztahuje na událost, jejíž

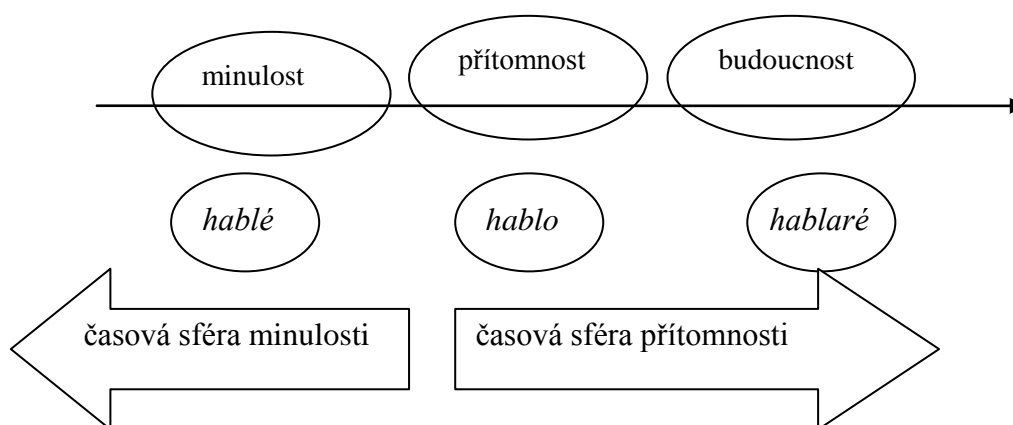
¹ Příklady z (1) převzaty z Čermák a Zavadil, 2008: 127-128.

² Dle obecně platného úzu je jako autorka této knihy uvedena pouze Jana Králová, ač jsou autoři této práce také Josef Dubský a Valerio Báez San José

naznačení času, kterou vyjadřuje závislá slovesná vazba, není vzdálený k označení času, který vyjadřuje slovesná forma obsažená ve větě hlavní. Za třetí časy, které umisťují událost hlavního slovesa na okamžik odehraný v minulosti, předepisují více časových omezení časům obsaženým ve větách vedlejších obsahových, které se konají současně či po momentu promluvy následují.³

Slovesné časy se tradičně dělí dle následujících třech kritérií: podle jejich morfologické struktury, která umožňuje rozlišení na časy jednoduché a složené; dále dle časového zakončení, jež dává možnost dělit časy na relativní a absolutní na jedné straně a na druhé umožňuje jejich zařazení do příslušných časových sfér, tedy sféry přítomnosti a minulosti; a v neposlední řadě podle jejich vidu, což umožňuje časy dělit na dokonavé a nedokonavé (RAE 2009: 1674, 1675).

Schéma č. 1: Časové sféry ve španělském jazyce

Jak ukazuje předchozí schéma, ve větě existují vzhledem k časové linii dvě sféry. Časová sféra je skupina časů, které sdílejí jednu určenou část časové linie.⁴ Ve španělském jazyce jsou těmito oblastmi sféra přítomnosti zahrnující moment promluvy a sféra minulosti, která předchází momentu promluvy a tudíž ho nezahrnuje. Pozice slovesných časů na pomyslné časové linii dané větou vzhledem k výchozímu bodu, tedy bodu nula, určuje, zda náleží k přítomné či minulé sféře. V nezávislých (hlavních) větách minulý prostý čas (*préterito indefinido: hablé*⁵), průběhový (*préterito imperfecto: hablaba*) a minulý složený čas (*préterito perfecto: he hablado*) orientují

³CARRASCO GUTIÉRREZ, Ángeles (1994): "La concordancia de tiempos en las gramáticas del español", VERBA, 21, 113 – 131. Dostupné z: http://dspace.usc.es/bitstream/10347/3226/1/pg_115-134_verba21.pdf [cit. 2. 2. 2015]

⁴FERNÁNDEZ LÓPEZ, Justo: "La concordancia temporal en español", *Hispanoteca*. On-line, dostupné z: <http://www.hispanoteca.eu/Gram%C3%A1ticas/Gram%C3%A1tica%20espa%C3%B1ola/Tiempos%20Correspondencia%20de%20tiempos.htm> [cit. 2. 2. 2015]

⁵ Příkladujeme se španělských názvů časů.

svůj vztah přímo k okamžiku promluvy. Nazývají se absolutními časy, těmi jsou také čas přítomný a budoucí, které zaměřují svou časovou závislost k současnosti a následnosti přímo v souvislosti na čase daného výroku (Carrasco Gutiérrez 1999: 3067). Dle Luise Egurena a Olgy Fernández-Sorianové je absolutní čas takový, který se vztahuje přímo k momentu promluvy. Zahrnuje tedy přítomný čas (*presente: hablo*), minulý čas prostý (*pretérito indefinido: hablé*), minulý čas průběhový (*pretérito imperfecto: hablaba*) a budoucí čas prostý (*futuro: hablaré*). Relativní čas je takový čas, jehož výchozí bod může být před, po nebo během okamžiku promluvy. Pojímá všechny složené časy, minulý čas průběhový a jednoduchý kondicionál (*condicional: llegaría*) (Eguren / Fernández Soriano 2006: 100). Na příkladě věty (3a), kterou uvádí v publikaci *Gramática descriptiva de la lengua española* Guillermo Rojo a Alexandre Veiga, můžeme vidět, že po větě hlavní, v níž se objevuje slovní spojení *dijeron que*, následuje věta vedlejší se slovesnou formou *estarían*. Tato slovesná forma vyjadřuje pozdější událost, ale vztahuje se směrem k počátku, tedy k bodu nula celého větného systému. Zde můžeme vidět jasnou závislost slovesné formy ve větě vedlejší na slovesnou formu věty hlavní. V opačném případě, pokud ve větě neexistuje vztah subordinace, slovesné formy obsažené ve větě první a ve větě druhé jsou na sebe časově nezávislé (Guillermo Rojo a Alexandre Veiga 1999: 2885).

(3) *Dijeron que estarían aquí ayer/hoy/mañana.*⁶

Absolutní čas slovesného tvaru ve větě hlavní (ve větě nezávislé) se vztahuje k momentu promluvy a je chápán jako osa časové deixy (RAE 2009: 1841). Tato časová osa je nazývána též jako počátek či bod nula celého větného systému (Guillermo Rojo a Alexandre Veiga 1999: 2885). Pokud existuje vztah subordinace, slovesný čas obsažený ve větě závislé se vztahuje na sloveso věty hlavní a je tímto hlavním slovesem také určený. Časové vztahy se nevztahují na okamžik promluvy, ale na čas hlavního slovesa.⁷

2.2 Relativní vztah: předčasnost, následnost, současnost

Závislost, kterou představuje souslednost časová, se tradičně rozděluje na tři typy. Prvním je vztah **předčasnosti**, jenž vyjadřuje dřívější událost formulovanou

⁶ Příklady z (3) převzaty z Guillermo Rojo a Alexandre Veiga 1999: 2885.

⁷ FERNÁNDEZ LÓPEZ, Justo: "La concordancia temporal en español", *Hispanoteca*. On-line, dostupné z: <http://www.hispanoteca.eu/Gram%C3%A1ticas/Gram%C3%A1tica%20espa%C3%B1ola/Tiempos%20- Correspondencia%20de%20tiempos.htm> [cit. 2. 2. 2015]

slovesným tvarem ve větě závislé vzhledem k události vystižené slovesným tvarem ve větě hlavní (Carrasco Gutiérrez 1999: 3068, 3069). Na příkladu věty (4a) vidíme, že minulý prostý čas slovesa *ir*, tedy forma *fue*, se vztahuje k okamžiku promluvy, tudíž slovo *miércoles* představuje středu předešlou vzhledem ke dni promluvy. Pokud jsou ve větě obě slovesa v minulém čase ve vztahu V1...V2, slovesný tvar vyjádřený ve druhé větě (V2) vystihuje dřívější událost vzhledem k události vyjádřené ve větě první, což dokazuje příklad (4b) (RAE 2009: 1841).

- (4) a. *Pedro fue al cine el miércoles* (RAE 2009: 1841).
b. *Me dijo que le gustó mucho el regalo* (RAE 2009: 1842).

Na následujícím příkladě věty (5), který je uveden v příspěvku Ángela Carrasca Gutiérrez, minulý prostý čas obsažený v subordinované větě obsahové označuje předčasnost události vzhledem k události vyjádřené pomocí slovesné formy obsažené ve větě hlavní, avšak čas závislé události je pozdější vzhledem k okamžiku promluvy. V hlavních, tedy v nezávislých větách, a v obsahových vedlejších větách minulý čas prostý vyjadřuje předčasnost vzhledem k okamžiku promluvy. Pokud je slovesná forma v hlavní větě v čase budoucím, vztah předčasnosti mezi časem události ve větě závislé s časem promluvy nemusí být jediný. Událost, která předchází té, co následuje, může být předčasná vzhledem k momentu promluvy, ale také následující nebo stejná (Carrasco Gutiérrez 1999: 3068, 3069).

- (5) *María sabrá el jueves que nota obtuvo el día anterior* (Carrasco Gutiérrez 1999: 3068).

Další vztah, který představuje souslednost časová, je vztah **následnosti**. V případech vyjádření budoucnosti vznikají stejné závislosti, jako v případě označení minulosti, tedy ve větě (6) slovo *jueves* vyjadřuje čtvrtek následující vzhledem k momentu promluvy. Pokud jsou obě slovesné formy v budoucím čase, pak druhá z nich v pořadí vyjadřuje pozdější událost vzhledem ke slovesné formě vyjádřené ve větě první (Carrasco Gutiérrez 1999: 3068 - 3069).

- (6) *La prensa anunciará que el presidente dimitirá el jueves* (Carrasco Gutiérrez 1999: 3068 - 3069).

Pokud hlavní čas patří do tzv. sféry přítomnosti, budoucnost se vyjadřuje pomocí budoucího oznamovacího času (7a) a pomocí přítomného subjuntivu (7b). Když hlavní čas patří do sféry minulosti nebo se jedná o složený minulý čas, budoucnost

(následnost) se vyjadřuje pomocí kondicionálu (7c) nebo pomocí minulého subjuntivu (7d).⁸

- (7) a. *Eso sorteo decidirá quiénes serán excedentes de cupo.*
b. *Insistimos en que te encargues de todo de ahora en adelante.*
c. *(Dijeron que) Ese sorteo decidiría quiénes serían excedentes de cupo.*
d. *Yo he querido que mantuviese viva siempre la memoria de lo que pasó.*

Posledním typem vztahu je vztah **současnosti**, který se vyjadřuje za pomoci přítomného a minulého času oznamovacího způsobu a subjuntivu. Přítomný čas způsobu oznamovacího se používá, pokud hlavní čas patří do sféry přítomnosti, což ukazuje příklad věty (8). Minulý čas oznamovacího způsobu se používá za předpokladu, když se v hlavní větě nachází čas patřící do sféry minulosti nebo složený minulý čas. Týž vztah se může vyjadřovat též za pomoci budoucího času či kondicionálu, vyslovujícího domněnku či pravděpodobnost daného výroku. Časy hlavní události a události závislé mohou být též shodné, ale je časté, že čas závislé události se rozprostírá přes událost hlavní a zahrnuje událost vyřčenou ve větě první, tedy nezávislé (Carrasco Gutiérrez 1999: 3069 - 3070).

- (8) *El periodista dice que el último corredor cruza en este momento la línea de meta* (Carrasco Gutiérrez 1999: 3071).

2.3 Operátory souslednosti

Vztahy časové závislosti se vyjadřují zejména pomocí subordinace, jak je již zmíněno výše, avšak mohou se nacházet též v juxtapozici. Ve větě (9) časová forma znázorněná slovesným tvarem v předpřítomném minulém čase ve větě druhé vyjadřuje dřívější událost vzhledem k události popsané minulým prostým časem ve větě první, avšak tato závislost se neuskutečňuje pomocí subordinace (RAE 2009: 1841).

- (9) *Arturo entró en su casa a media noche. Había bebido bastante* (RAE 2009: 1841).

Časová hodnota daného výroku není dána pouze morfěmy, které se používají pro stavbu slovesné formy, ale i lexikálními jednotkami vymezujícími daný časový úsek.⁹

⁸ Příklady z (7) převzaty z Carrasco Gutiérrez 1999: 3069.

⁹ FERNÁNDEZ LÓPEZ, Justo: "La concordancia temporal en español", *Hispanoteca*. On-line, dostupné z: <http://www.hispanoteca.eu/Gram%C3%A1ticas/Gram%C3%A1tica%20espa%C3%B1ola/Tiempos%20-Correspondencia%20de%20tiempos.htm> [cit. 2. 2.2015]

Příkladem těchto lexikálních jednotek jsou deiktické příslovce. Věta (10a) dokazuje, jakou časovou hodnotu mohou deiktické příslovce vyjadřovat. Na příkladu této věty by čas vyjádřený pomocí slovesné formy *conoció* měl předcházet slovesné formě vyjádřené pomocí minulého prostého času, slovesné formě *dijo*, avšak nemůžeme zrušit vztah, který udržuje slovo *ayer* s okamžikem promluvy. Vidíme zde tedy střet dvou informací. Pro vyhnutí tomuto střetu bychom měli volit stavbu věty použité na příkladě (10b), kde již událost vyjádřená pomocí slovesa *conoció* může předcházet události vyjádřené pomocí slovesa *dijo*, aniž by nastal rozpor mezi zvýrazněnými deiktickými příslovci v daném příkladě (RAE 2009: 1841, 1842).

(10) a. *La prensa dijo hace tres días que la noticia se conoció ayer.* (RAE 2009: 1841)

b. *La radio dijo esta mañana que la noticia se conoció ayer.* (RAE 2009: 1842).

Zda se ve větě spustí souslednost časová, ovlivňují také slovesné přísudky, které se mohou dělit na restriktivní a nerestriktivní. Příkladem restriktivního slovesa je sloveso *ordenar*, neboť automaticky naznačuje vztah následnosti. Příkladem druhého typu sloves je sloveso *lamentar*, které daný vztah nenaznačuje. Restriktivní predikáty určují časovou orientaci svých komplementů. Ve větě (11) můžeme vidět, že věta podřadná představuje budoucí komplement věty hlavní, zejména tedy slovesné formy obsažené v této větě – slovesa *ordenó*. Slovesná forma ve větě závislé označuje událost následující té, kterou představuje slovesná forma *ordenó*. Sloveso *ordenar* představuje rozkaz ovlivňující budoucí chování osob (RAE 2009: 1843).

(11) *Su jefe ordenó que Arturo se quedase en Nueva York* (RAE 2009:1844).

Jak uvádí autoři *Nueva gramática de la lengua española*, predikáty se dělí do pěti skupin: predikáty vlivu (*predicados de influencia: permitir*), predikáty vůle (*predicados de voluntad: apetecer*), predikáty předpovědi (*predicados de predicción: adivinar*), predikáty rozhodnutí nebo odhodlání, (*predicados de resolución o determinación: negarse (a)*) a predikáty způsobové (*predicados modales: convenir*). Pokud mluvíme o slovese *ordenar*, jedná se o predikát orientace prospektivní (*predicado de orientación prospectiva*) a patří do první z vyjmenovaných skupin, tedy do skupiny predikátů vlivu (*predicados de influencia*) (RAE 2009: 1844).

Mezi dvěma nebo více slovesnými formami, které jsou úzce spojeny vztahem tzv. syntaktické subordinace, vzniká závislostní jev zvaný korelace časů. Tento jev se nachází ve větách, kde lze slovesné formy různě interpretovat podle toho, zda se nacházejí ve větách hlavních či subordinovaných, nadále v případech, v nichž se některé slovesné formy neobjevují ve větách subordinovaných, ale pouze ve větách hlavních, a v neposlední řadě v případech, kdy se stupeň závislosti interpretace některých slovesných forem s ohledem na jiné slovesné formy mění podle typu věty podřadné.¹⁰

Čas obsažený ve větě obsahové subordinované se umísťuje na časovou linii s ohledem na čas, ve kterém se odehrává událost vyjádřená za pomoci hlavního slovesa. Čas věty subordinované může předcházet času, který je obsažen ve větě hlavní, ale může mu i následovat nebo probíhat současně. Časy, jimiž se obvykle vyjadřují časové vztahy předčasnosti, následnosti nebo současnosti se mohou v obsahových větách pojit jak s indikativem, tak se subjunktivem.¹¹

V následující tabulce můžeme vidět závislost věty vedlejší na větě hlavní. Daná tabulka je rozdělena do třech skupin dle typů závislostí, které představuje souslednost časová. Těmito typy jsou, jak je již řečeno v předchozí kapitole, vztah předčasnosti, následnosti a současnosti. Navíc jsou dané časy rozděleny do časových sfér, které se vyskytují ve španělském jazyce, a to do sféry přítomnosti a minulosti.

Tabulka č. 1: Znázornění závislosti času obsaženého ve větě vedlejší na čase věty hlavní¹²

	Hlavní čas patří do sféry přítomnosti	Hlavní čas patří do sféry minulosti nebo se jedná o minulý složený čas (pretérito perfecto compuesto)
Předčasnost	<i>Pretérito perfecto simple</i> ¹³ (12a) <i>Pretérito perfecto compuesto</i> (12b) <i>Préterito imperfecto</i> (12c) <i>Futuro perfecto con valor modal de conjetura o probabilidad</i> (12d)	<i>Préterito pluscuamperfecto</i> (12e) <i>Condicional perfecto con valor modal de conjetura o probabilidad</i> (12f)

¹⁰ FERNÁNDEZ LÓPEZ, Justo: "La concordancia temporal en español", *Hispanoteca*. On-line, dostupné z: <http://www.hispanoteca.eu/Gram%C3%A1ticas/Gram%C3%A1tica%20espa%C3%B1ola/Tiempos%20Correspondencia%20de%20tiempos.htm> [cit. 2. 2. 2015]

¹¹ FERNÁNDEZ LÓPEZ, Justo, op. cit.

¹² CARRASCO GUTIÉRREZ, Ángeles. *El tiempo verbal y la sintaxis oracional. La consecutio temporum*, atp. BOSQUE, Ignacio, DEMONTE, Violeta. Gramática de la lengua española. Madrid 2004.

¹³ Z důvodu složitosti překladu jsou dané časy ponechány v původním jazyce, tedy španělském.

Následnost	<p><i>Futuro (13a)</i> <i>Presente de subjuntivo (13b)</i></p> <p><i><ir a + infinitivo > (presente) con significado de futuro próximo (13c)</i></p> <p><i>Presente con valor temporal secundario de posterioridad (13d)</i></p>	<p><i>Condicional (13e)</i> <i>Préterito imperfecto (13f) de subjuntivo</i></p> <p><i><ir a + infinitivo > (pret. Imperfecto) con significado de futuro próximo o como marca de discurso indirecto (13g, h)</i></p> <p><i>Préterito imperfecto con significado de futuro próximo o como marca de discurso indirecto (13c, i)</i></p>
Současnost	<p><i>Presente (14a)</i></p> <p><i>Futuro con valor modal de conjetura o probabilidad (14b)</i></p> <p><i><ir a + infinitivo > (presente) con significado de futuro próximo (14c)</i></p> <p><i>Préterito perfecto compuesto con significado aspectual Prospectivo (14d)</i></p>	<p><i>Préterito imperfecto (14e)</i></p> <p><i>Condicional con valor modal de conjetura o probabilidad (14f)</i></p> <p><i><ir a + infinitivo > (pret. Imperfecto) con significado aspectual Prospectivo (14g)</i></p> <p><i>Préterito pluscuamperfecto con significado aspectual (14h) de Perfecto</i></p>

Předčasnost:

- (12) a. *María sabrá el jueves que nota obtuvo el día anterior.*
b. *Me extraña que Juan se haya callado hasta ahora.*
c. *Es cierto que la familia se oponía a la boda.*
d. *No imaginamos qué sentimientos habrá sentido hacia aquel hombre que na había sabido ni vencer ni morir ens u lucha gigantesca.*
e. *El testigo ha negado que le hubieran ofrecido dinero por cambiar sudeclaración.*
f. *Y dijo entre sí que tales dos locos como y amo y mozo no se habrían visto en el mundo.*

Následnost:

- (13) a. *Ese sorteo decidirá quiénes serán excendentes de cupo.*
b. *Insistimos en que te encargues de todo de ahora en adelante.*
c. *¡Que dice que se va acasar en abril!, ¿pero no dijo hace un mes que se casaba en diciembre?*
d. *Dentro de unos instantes los altavoces anunciarán que el tren con destino Soria sale en pocos minutos.*
e. *(Dijeron que) Ese sorteo decidiría quiénes serían excendentes de cupo.*
f. *Yo he querido que mantuviese viva siempre la memoria de lo que pasó.*
g. *Dijo que se iba a casar en diciembre.*
h. *Hace un mes se iba a casar en diciembre.*

i. Hace un mes se casaba en diciembre.

Současnost

- (14) a. *(Estoy convencida de que) Juan contestará que está cansado.*
b. *Supongo que Juan se sentirá muy solo en este momento.*
c. *Juan dice que se va a casar.*
d. *Es imposible que ya lo hayas hecho.*
e. *Le sorprendió que el camión de la basura pasara los domingos.*
f. *En el fondo de ella misma, Anita se preguntaba si Federico conocería la verdad.*
g. *Juan dijo hace un mes que se iba a casar (, pero luego cambió la idea).*
h. *Juan se enteró al día siguiente de que María ya había vendido su entrada.*¹⁵

2.4 Používání souslednosti časové

Jak je již zmíněno výše, souslednost časová je spojena se změnou věty přímé na větu nepřímou. Tuto změnu lze vyjádřit buďto přímo (15a) nebo nepřímou (15b).¹⁶

- (15) a. *Dice: - No tengo tiempo.*
b. *Dice que no tiene tiempo.*

Ve španělském jazyce se časová souslednost spouští tehdy, pokud je slovesný tvar obsažený ve větě hlavní v podmiňovacím způsobu či v minulém čase (16).

- (16) *Comprendí que poseía un don diferente que me distanciaba de los demás.*

Je-li časem slovesa v nezávislé větě minulý čas složený, mechanismus souslednosti časové se může (17a), ale také nemusí (17b) vždy spouštět. Záleží poté na kontextu či na osobním postoji mluvčího.

- (17) a. *Antonio Rami ha afirmado que la intergración en la Unión Monetaria Europea va a beneficiar a las Islas Baleares...*
b. *...hemos ordenado que los vecinos desalojaran el inmueble.*

Pokud je hlavní věta v minulém čase či podmiňovacím způsobu, mechanismus fungování souslednosti časové můžeme shrnout do následující tabulky (Králová, 1999: 120):

¹⁵ Příklady z (12), (13), (14) převzaty z Carrasco Gutiérrez 1999: 3082- 3083.

¹⁶ Příklady z (15), (16), (17) převzaty z Králová, 1999: 119-121.

Tabulka č. 2: Syntéza použití souslednosti časové¹⁷

Přímá řeč	Nepřímá řeč
Přítomný čas	Imperfektum
Jednoduchý minulý čas	Předminulý čas
Složený minulý čas	
Imperfektum	Podmiňovací způsob
Budoucí čas	

Následující tabulka platí pro takové věty, kde se nachází subjuntiv.

Tabulka č. 3: Mechanismus souslednosti časové¹⁸

Přímá řeč	Nepřímá řeč
Subjuntiv přítomný	Subjuntiv imperfekta
Subjuntiv perfekta	Subjuntiv předminulého času
Subjuntiv imperfekta	

Předchozí kapitola se věnovala pravidlům pro používání souslednosti časové, které ovšem nelze aplikovat mechanicky, jelikož se jazyk neřídí pouze napsanými pravidly a mnohdy záleží na daném kontextu, ve kterém je věta vyslovena, či na osobním postoji mluvčího. Následující kapitola se bude věnovat takovým případům vět, kdy dochází k „porušování“ mechanismu souslednosti časové.

2.5 Případy, ve kterých se souslednost časová nepoužívá, porušování souslednosti časové

Existuje základní soubor pravidel daného jazyka, kterým se student zpočátku svého studia řídí. Postupem času se ale setkává s případy, které neodpovídají pravidlům, nicméně dané „porušení“ nemusí být vždy „porušením“ v pravém slova smyslu, neboť mnohdy, pokud by mluvčí dané pravidlo „neporušil“, by věta změnila smysl. Záleží poté na osobním postoji mluvčího či posluchače, do jaké míry bude chápat „porušení“, zda se tedy bude řídit pouze psanými pravidly, nebo zda bude chápat, že v jazyce se „porušení“ objevuje také proto, že jím mluvčí chce cosi vyjádřit.

¹⁷ KRÁLOVÁ, op. cit.

¹⁸ KRÁLOVÁ, op. cit.

2.5.1 Univerzální časová platnost věty vedlejší V2

Mezi případy, ve kterých se souslednost časová nepoužívá, patří věty, kterými se vyjadřují obecně platná tvrzení, což znamená, že událost vyjádřená danou větou neplatí pouze v momentě promluvy, ale i později, což můžeme vidět na příkladě věty (18). Dle Jany Králové se v takovýchto větách objevuje tzv. gnómický prézens (Králová, 1999: 122).

- (18) *Una cosa que ha sorprendido a los químicos y que aparecía hace cosa de un año en la revista Nature es que hay compuestos presentes en el chocolate que actúan sobre el mismo receptor cerebral que la marihuana* (Králová, 1999: 122).

Toto tvrzení potvrzuje také Bohdan Ulašín (2012) ve své práci nesoucí název „Consecución temporal: posibilidades de jugar“, kde říká, že přítomný čas se pro událost vyjádřenou pomocí slovesné formy ve větě V2 použije tehdy, pokud má daná událost neomezené časové trvání, což dokazuje příklad věty (19).¹⁹

- (19) *Descubrió que la Tierra gira alrededor del sol.*²⁰

2.5.2 „Porušení“ souslednosti časové v důsledku použití jednoduchého subjuntivu

Autoři J. Borrego, J. G. Assencio a E. Prieto ve své práci udávají další případ „porušení“ souslednosti časové. Tvrdí, že pokud hovoříme o větách účelových s hlavním slovesem v minulém čase jednoduchém (*préterito indefinido*) či se dvěma slovesy tzv. vlivu stejné slovesné formy, je možné (ačkoli se hodnotí méně kultivované), že se věta V2 nachází v přítomném subjuntivu (*presente de subjuntivo*), pokud událost, vyjádřená větou podřadnou V2 má univerzální časovou platnost (20) (J. Borrego, J. G. Assencio a E. Prieto, 1985: 25-27).

- (20) *Dios ordenó que los hombres se amen los unos a los otros.* (J. Borrego, J. G. Assencio a E. Prieto, 1985: 25-27).

¹⁹ KRÁLOVÁ, op. cit.

²⁰ ULAŠÍN, Bohdan (2012): “Consecución temporal: posibilidades de jugar“, Verba Hispanica, XX, 1, 365-374, <http://revije.ff.uni-lj.si/VerbaHispanica/article/download/2666/2358> [cit. 2. 2. 2015]

2.5.3 „Porušení“ souslednosti časové v rámci relativního vztahu současnosti

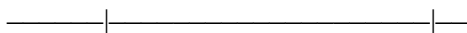
Bohdal Ulašín uvádí, že slovesná forma obsažená ve větě podřadné vyjadřuje vztah současnosti vzhledem ke slovesné formě obsažené ve větě hlavní tehdy, pokud se nachází ve stejném čase jako slovesná forma věty hlavní. V následujícím případě (21) se obě slovesné formy nacházejí ve stejném čase, tedy minulém.²¹

(21) *Dijo que estaba enfermo.*²²

Schéma č. 2: Časové schéma věty (20a)²³

Dijo *Momento de habla*

↑ *estaba*

V následujících případech si můžeme povšimnout, že se věty od sebe liší časy použitými pro událost vyjádřenou pomocí věty subordinované V2. První z těchto příkladů, kde je událost věty vedlejší vyjádřená pomocí minulého času naznačuje, že tato událost již netrvá, ale je ukončená. Oproti tomu věta (22b) změnou času ve větě subordinované, kde je událost této věty vyjádřená pomocí přítomného času naznačuje, že daná událost stále trvá.²⁴ Tento příklad dokazuje, že „porušení“ souslednosti časové může být i záměrné, neboť jde o snahu vyjádřit jiný smysl věty. Zde se objevuje otázka, do jaké míry chápat toto „porušení“, zda se řídit pouze gramatikami nebo zda brát úvahu „porušení“ daného fenoménu za účelem vyjádření události, kterou bychom bez tohoto „porušení“ nemohli vyjádřit v daném smyslu.

(22) a. *Lucía dijo [ayer] que no lo tenía [ayer].*²⁵

b. *Lucía dijo [ayer] que no lo tiene [ahora].*²⁶

2.5.4 „Porušování“ souslednosti časové v rámci relativního vztahu následnosti

Jana Králová ve své knize *Moderní gramatika španělštiny* uvádí další případ, kdy se souslednost časová neuplatňuje, tedy takový případ, pokud časový úsek, ve

²¹ ULAŠÍN, Bohdan, op. cit.

²² ULAŠÍN, Bohdan, op. cit.

²³ ULAŠÍN, Bohdan, op. cit.

²⁴ ULAŠÍN, Bohdan, op. cit.

²⁵ ULAŠÍN, Bohdan, op. cit.

²⁶ ULAŠÍN, Bohdan, op. cit.

kterém mělo dojít k naplnění děje, vedlejší věty trvá, či ještě nenastal (23a) (Králová, 1999: 122). Bohdan Ulašín ve své práci uvádí příklad věty, kde dochází také k „porušování“ souslednosti časové v rámci relativního vztahu následnosti, což ukazuje příklad věty (23b), kde se věta závislá V2 nachází v čase budoucím oproti větě hlavní V1 nacházející se v čase minulém. Věta vedlejší V2 zde vyjadřuje událost, která ještě nenastala, ale nastane až budoucí měsíc.²⁷

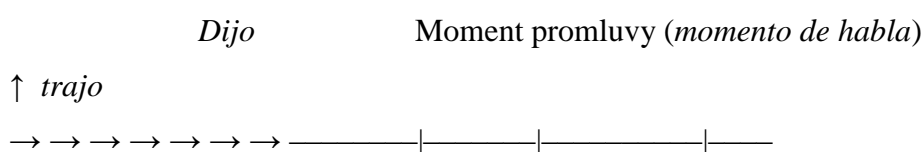
- (23) a. *La titular de Educación insitió además en el hecho de que este nuevo curso será el de las nuevas tecnologías. Aguirre explicó que se van a dotar las escuelas (Králová, 1999: 122).*
 b. *Confirmó [ayer] que el presidente visitará a España [el mes que viene].²⁸*

2.5.5 „Porušení“ souslednosti časové v rámci relativního vztahu předčasnosti

Existují příklady vět, kdy událost vyjádřená pomocí slovesné formy obsažené ve větě podřadné V2, která předchází události vyjádřené pomocí hlavní věty V1, se nevztahuje k události věty hlavní V1, ale k momentu promluvy (24), což znamená, že slovesná forma věty podřadné se může nacházet v jednoduchém minulém čase tak, jako slovesná forma věty hlavní.²⁹

- (24) *Dijo que lo trajo.³⁰*

Schéma č. 3: Časové schéma věty (24a)³¹

Dalším příkladem „porušování“ souslednosti časové je věta (25a). V této větě se slovesná forma věty podřadné nachází v předpřítomném čase, neboť se vztahuje k momentu promluvy a nikoli ke slovesné formě obsažené ve větě hlavní. Časová nekoherentnost je možná právě díky uvedeným časovým určením, jako je slovo *včera* (*ayer*) ve větě hlavní a příslovečnému určení času (*este año*) ve větě vedlejší. Pokud změním časové určení například tak, jak je uvedeno ve větě (25b), mění se tvar

²⁷ ULAŠÍN, Bohdan, op. cit.

²⁸ ULAŠÍN, Bohdan, op. cit.

²⁹ ULAŠÍN, Bohdan, op. cit.

³⁰ ULAŠÍN, Bohdan, op. cit.

³¹ ULAŠÍN, Bohdan, op. cit.

slovesné formy věty vedlejší a nejen to, mezi větami (25a) a (25b) vidíme nyní i rozdíl sémantický, neboť v případě věty (25a) je událost obsažená ve větě podřadné V2 považována za ukončenou, což se nedá říci o větě podřadné obsažené ve větě (25b).³²

- (25) a. *Pepe nos dijo ayer que este año ha estado una vez en España.*³³
b. *Pepe nos dijo ayer que el mes pasado había estado una vez en España.*³⁴

2.5.6 Závěr

Ve skutečnosti tato pravidla odpovídají jednomu obecnému zákonu. Ve všech strukturách, v nichž se věta vedlejší V2 vztahuje k události, která nastala později či je souběžná vzhledem k momentu promluvy, se sloveso obsažené ve vedlejší větě (V2) může nacházet v přítomném čase oznamovacího způsobu či přítomném subjuntivu, což vyjadřuje následující věta (26a) (J. Borrego, J. G. Assencio a E. Prieto, 1985: 25-27).

- (26) *Lo guardó para cuando vengas* (J. Borrego, J. G. Assencio a E. Prieto, 1985: 25-27)

Pokud se událost odehrála před událostí obsaženou ve větě hlavní, pak se slovesná forma věty subordinované může nacházet v čase předminulém. Předpřítomný čas se ve větě vedlejší může použít tehdy, pokud obsahuje příslovce, která naznačují použití tohoto času (např. *este tarde, este verano, ya...*). Tento čas také vyjadřuje, že událost ještě není ukončená. Budoucí čas se pro událost věty vedlejší V2 použije za předpokladu, že daná událost ještě nenastala.

2.6 Významová souslednost

Časová interpretace hlavního slovesa se odvozuje od nabytí druhotného časového významu nebo od modality daného slovesa. Existují dva případy. Prvních z nich je historická přítomnost (*presente histórico*) a druhým je zdvořilostní kondicionál (*condicional de modestia*). Souslednost, která se zakládá na nové časové interpretaci hlavního slovesa a nehledí na jeho morfologický čas, se jmenuje významová souslednost.

Historická přítomnost označuje současnost děje s okamžikem promluvy, ale i jeho předčasnost stejně tak jako časy patřící do sféry minulosti či jako složený minulý

³² ULAŠIN, Bohdan, op. cit.

³³ ULAŠIN, Bohdan, op. cit.

³⁴ ULAŠIN, Bohdan, op. cit.

čas (*préterito perfecto*), což značí, že ve větě obsahové se nacházejí stejné slovesné formy, které jsou závislé na časech patřících do sféry minulosti či na minulém složeném čase (*préterito perfecto*) a ne ty, které jsou závislé na časech patřících do sféry přítomnosti, což můžeme vidět na následujícím příkladě věty (27).³⁵

(27) *Y es entonces cuando le DIGO que muchas personas habían sido testigos de su infracción (anterioridad), que yo tenía todas las de ganar (simultaneidad) y que mi abogado arreglaría todo (posterioridad).*³⁶

Kondicionál zdvořilosti je čas patřící do sféry minulosti, který vyjadřuje následnost dané události vzhledem k jiné, která předchází momentu promluvy. Pokud kondicionál vyjadřuje zdvořilost či domněnku, vztahuje se významově k přítomnosti a slovesné formy obsahových vět se neobjevují vždy ve vztahu závislosti vzhledem k času náležejícímu do sféry minulosti. Příklad věty (28a) vyjadřuje předčasnost, věta (28b) současnost a věta (28c) následnost.³⁷ Sousednost časová se vytvořila tak, že se nebral v úvahu primární časový význam slovesa ve formě kondicionálu - toto je problematická otázka tradiční klasifikace gramatických kategorií, neboť podle některých lingvistů, například Peréze Saize, kondicionál patří do sféry budoucnosti, což znamená, že ho automaticky nemůžeme zařazovat do sféry minulosti³⁸ - ale současný význam, který je získán jako důsledek tohoto zdvořilostního kondicionálu. (J. Borrego, J. G. Assencio a E. Prieto, 1985: 26-27).

(28) a. *Yo diría que aprobó a la tercera.*³⁹
b. *Yo apostaría a que está en el cine.*⁴⁰
c. *Juraría que el tren sale a las tres.*⁴¹

Ve všech následujících případech je možné použít minulý subjuntiv (*imperfecto de subjuntivo*) či předminulý subjuntiv (*pluscuamperfecto de subjuntivo*) u slovesa obsaženého ve větě vedlejší, ale mluvčí použil záměrně jiný typ času, aby zdůraznil, že se akce odehrává v přítomnosti, což ukazuje příklad (29c), či v budoucnosti, což

³⁵ FERNÁNDEZ LÓPEZ, Justo: "La concordancia temporal en español", *Hispanoteca*. On-line, dostupné z: <http://www.hispanoteca.eu/Gram%C3%A1ticas/Gram%C3%A1tica%20espa%C3%B1ola/Tiempos%20Correspondencia%20de%20tiempos.htm> [cit. 2.2.2015]

³⁶ FERNÁNDEZ LÓPEZ, Justo, op. cit.

³⁷ FERNÁNDEZ LÓPEZ, Justo, op. cit.

³⁸ PÉREZ SAIZ, Manuel: *Método de los relojes. Gramática descriptiva del español*, Cantabria 2014.

³⁹ FERNÁNDEZ LÓPEZ, Justo: "La concordancia temporal en español", *Hispanoteca*. On-line, dostupné z: <http://www.hispanoteca.eu/Gram%C3%A1ticas/Gram%C3%A1tica%20espa%C3%B1ola/Tiempos%20Correspondencia%20de%20tiempos.htm> [cit. 2.2.2015]

⁴⁰ FERNÁNDEZ LÓPEZ, Justo, op. cit.

⁴¹ FERNÁNDEZ LÓPEZ, Justo, op. cit.

dokazují příklady (29a, b) vzhledem k momentu promluvy. Dále mluvčí použil jednoduchý minulý čas (*préterito perfecto*), aby s veškerou srozumitelností vyjádřil, že akce začala v blízké minulosti vzhledem k okamžiku promluvy, což ukazuje příklad věty (29d) (J. Borrego, J. G. Assencio a E. Prieto, 1985: 26-27).

- (29) a. *Querría que éstes aquí antes de las 12.*
 b. *Sería bueno que no te pongas más esa chaqueta.*
 c. *Yo no diría que Adolfo sea el más guapo.*
 d. *Nadie creería que haya estado enfermo todo este tempo.*⁴²

Na následující tabulce můžeme vidět shrnutí významové souslednosti v relativních vztazích vyjadřujících předčasnost, následnost či současnost.⁴³

Tabulka č. 4: Shrnutí významové souslednosti⁴⁴

Historická přítomnost	Kondicionál se způsobovým významem skromnosti
Slovesné formy se podřizují časům patřícím do sféry minulosti či složenému minulému času ve větě podřadné	Slovesné formy se podřizují patřícím do sféry přítomnosti ve větě podřadné

3. Praktická část

3.1 Metoda a cíle

Jako metodu pro vypracování praktické části své bakalářské práce jsem zvolila frekvenční analýzu, jejímž cílem je na základě korpusu CREA Královské španělské akademie zkoumat souslednost časovou po minulém čase prostém (*dijo que*⁴⁵) v neliterárních textech - časopisech (*revistas*), což byl také první bod filtrace. Druhým bodem filtrace v korpusu CREA je země, ze které tyto časopisy pocházejí. Do vyhledávání jsem zvolila pouze Španělsko. Pro získání více případů, které budu moci později porovnat, jsem do vyhledávání nezadávala pouze třetí osobu čísla jednotného (*dijo que*), ale všechny osoby, tedy tři osoby čísla jednotného a tři množného.

⁴² Příklady z (29) převzaty z J. Borrego, J. e. Assencio a E. Prieto, 1985: 26-27.

⁴³ FERNÁNDER LÓPEZ, Justo: "La concordancia temporal en español", *Hispanoteca*. On-line, dostupné z <http://hispanoteca.eu/gram%C3%A1ticas/Gram%C3%A1tica%20espa%C3%B1ola/Tiempos%20-Correspondencia%20de%20tiempos.htm> [cit. 2.2.2015]

⁴⁴ FERNÁNDER LÓPEZ, Justo, op. cit.

⁴⁵ Slovním spojením *dijo que* jsou myšleny všechny osoby, tedy tři osoby čísla jednotného a tři množného.

Během výzkumu jsem zkoumala každou ukázkou zvlášť a zaměřovala jsem se na souslednost časovou ve větách subordinovaných obsahových, což znamená, že jsem zkoumala veškeré slovesné formy, které se v těchto větách vyskytují. Následně jsem se snažila vysvětlit, proč zde byl použit právě daný čas.

Výzkumným materiálem byl již výše zmíněný korpus CREA Královské španělské akademie, který je volně přístupný na internetu.

3.2 Materiál použitý pro výzkum – Korpus CREA

Korpus CREA (*El Corpus de Referencia del Español actual*) je celek textů rozdílného původu, z něhož je možné získat informace pro studium slov, jejich významů či kontextů. Korpus je navržen tak, aby poskytoval veškeré informace o jazyku v určitém bodě jeho historie. To znamená, že musí být dostatečně rozsáhlý, aby představoval všechny významné varianty jazyka.

Korpus CREA ve své poslední verzi z roku 2008 čítá více jak sto šedesát milionů forem. Skládá se ze široké škály textů jak písemného, tak ústního původu. Texty pocházejí ze všech španělsky mluvících zemí z let 1975 – 2004. Psané texty jsou rozděleny na knihy, noviny a časopisy. Texty ústního původu pocházejí z rádia či z televize. Navíc ústní korpus obsahuje přepisy těchto textů. Při sestavování příslušných akademických slovníků se používají materiály obsažené v korpusu. Má mnoho využití, je od svého vzniku také používán nejen pro zkoumání aktuálního jazyka (z lingvistického hlediska), ale i pro studium v jiných oblastech, jako jsou například reklama či sociologie, a pro vypracování různých odvozených produktů, jako jsou gramatiky či tezaury.⁴⁶

3.3 Vstupní hypotéza

Před zahájením analýzy daných příspěvků odpovídajícím výše zmíněným kritériím očekávám, že ve větách obsahových subordinovaných, následujících po slovním spojení *dijo que*, budou nejhojněji zastoupeny časy patřící do sféry minulosti, a to zejména imperfektum, neboť je na pomyslné časové ose mnohem blíže času hlavního slovesa, než slovesné formy patřící do sféry přítomnosti. Druhou nejčastěji užívanou slovesnou formou ve větě vedlejší obsahové bude dle mého názoru kondicionál a třetí

⁴⁶ Corpus CREA de la Real Academia Española: <http://www.rae.es/recursos/banco-de-datos/crea> [cit. 2.2.2015]

čas přítomný prostý. Kondicionál bude použit zejména pro vyjádření přání, domněnky či pro vyjádření následnosti dané události. Přítomný čas bude použit pro událost, která vzhledem k momentu promluvy stále trvá, či k vyjádření obecné pravdy.

Před zahájením frekvenční analýzy, na základě které budu zkoumat tentýž mechanismus ve větách vedlejších obsahových následujících po čase předpřítomném, očekávám, že zde bude souslednost časová „porušována“ mnohem častěji, neboť gramatiky španělského jazyka naznačují, jak je již uvedeno v teoretické části této práce, že se zde mechanismus souslednosti časové může, avšak i nemusí vždy spouštět, neboť záleží na mnoha okolnostech, jako je například osobní postoj mluvčího či kontext věty. V tomto případě se ve větách vedlejších bude frekvenčně nejčastěji objevovat čas přítomný, což je dáno samotnou povahou času obsaženého ve větě hlavní, tedy předpřítomného, neboť se používá pro vyjádření události, která začala v blízké minulosti, avšak má určitý následek do přítomnosti vzhledem k momentu promluvy. Použití přítomného času je zde tedy mnohem logičtější než použití času patřícího do sféry minulosti, například imperfekta, který vyjadřuje již událost ukončenou.

3.4 Výsledek analýzy

Výsledkem analýzy je následující počet případů pro dané osoby, které znázorňuje tabulka č. 5. Jako autor všech těchto publikací je dle korpusu CREA uváděna „*prensa*“, což ve Španělsku zahrnuje různé zdroje. Veškeré tyto příspěvky byly publikovány v daných časopisech v rozmezí let 1977 – 2003.⁴⁷

Tabulka č. 5: Výsledky analýzy pro příslušné osoby

Osoby	Počet vyskytujících se případů	Počet dokumentů, ve kterých se tyto případy objevují
1. os. jed. č.	65	57
2. os. jed. č.	1	1
3. os. jen. č.	182	148
1. os. mn. č.	6	6
2. os. mn. č. ⁴⁸		
3. os. mn. č.		

⁴⁷ Všechna data byla získána z korpusu CREA v rozmezí od 1. 2. do 25. 2. 2015

⁴⁸ U osob, kde jsou daná pole přeškrtnuta čarou, se nevyskytují žádné věty k analýzování.

Ze všech výše zmíněných příkladů vět jsem nejdříve vyloučila z analýzy takové, ze kterých jsem nemohla zkoumat souslednost časovou, tedy případy takového typu, kdy se ve větě vedlejší V2 neobjevovalo sloveso, ale slova jako kupříkladu *sí, no* (30a-i). Tyto příklady by mi tedy neposloužily pro zkoumání mechanismu souslednosti časové ve větách subordinovaných obsahových. Dále jsem také vyškrtla příklad věty (30j) v důsledku postavení interpunkčního znaménka.

- (30) *a... y le dije que todavía no.*
b... pero dije que no, porque no creo que esté muy preparada para ello.
c... y dije que sí, sin más explicaciones.
d... con él, le dije que no.
e... y yo le dije que a la calle Postas y allí me condujo
f... Carmen Sevilla dijo que sí a todos y en ese no saber negarse...
g. Entonces me dijo que nada fenomenal.
h... Y me dijo que nada, que lo que yo quisiera.
i. Le dijimos que no y London volvió...
j... Se lo dije, que debían buscar el apoyo del CDS aquí.

Dále jsem analyzovala zbylé počty vět. Následná tabulka představuje přehled použití daných časů ve větách subordinovaných obsahových následujících po čase minulém prostém. Na první pohled je zřejmé, že frekvenčně největší procento výskytu představuje slovesná forma imperfekta, jež je obsažená ve více než polovině z těchto vět. Na druhém místě je zde nejvíce použit kondicionál. Oproti tomu nejmenší zastoupení mají v tabulce infinitiv, subjuntiv plusquamperfekta a budoucí čas vyjádřený slovesnou perifrází IR, které se zde objevují pouze v jednom případě každý z nich.

Tabulka č. 6: přehled slovesných forem

Slovesná forma	Osoby			
	1. os. č. jedn.	2. os. č. jedn.	3. os. č. jedn.	1. os. č. mn.
Kondicionál	6	0	17	0
Budoucí čas	1	0	2	0
IR+infinitiv	0	0	1	0
Předpřítomný čas	0	0	4	0
Přítomný čas	3	0	17	2
Imperfektum	43	1	95	3

Minulý čas prostý	0	0	7	0
Subjuntiv imperfekta	5	0	16	0
Předminulý čas	1	0	17	0
Subjuntiv předm. času	0	0	1	0
Složený infinitiv	0	0	1	0
Přít. čas průb.	0	0	1	0

3. 4. 1 Kondicionál

Kondicionál představuje slovesnou formu, která je ihned po imperfektu nejčastěji užívána ve větách subordinovaných obsahových, jež následují po slovesné formě času minulého prostého. Z celkového počtu 254 případů se tento typ času ve větách vedlejších nachází hned u 23 z nich. Obecně platí, že kondicionál je použit v takových větách, jimiž chce mluvčí vyjádřit určitou domněnku, přání či k vyjádření podmiňovacího způsobu. V této podkapitole jsem se zaměřila na to, zda se význam a užití kondicionálu mění ve větách nepřímých a zdá se, že nikoli, neboť příklad věty (31c) představuje určité přání (mluvčí si tedy přeje jednoho dne obdržet něco podobného) a věta (31d) znázorňuje vyjádření podmiňovacího způsobu, který je zde použit pro vyjádření budoucího času v minulosti, kde budoucnost, o které se již mluví, nastala. Slovesná forma kondicionálu je zde použita naprosto záměrně a užitím jiného času by se ihned změnil význam věty. Pokud bychom ve větě vedlejší použili čas budoucí, událost vyjádřená pomocí této slovesné formy by byla chápána za ještě neuskutečněnou vzhledem k momentu promluvy.

- (31) a... *dije que ese personaje lo **tendría** que hacer.*
b... *le dijo que en uno o dos años **sería** campeón del mundo.*
c... *le dije que me **gustaría** un día escribir algo parecido...*
d... *le dije que **estaría** en Singapur.*
e... *cuando dije que me **gustaría** ser la Tina Turner española...*
f... *dijo que **sería** muy fácil ganar la guerra...*

3. 4. 2 Budoucí čas jednoduchý, budoucí čas vyjádřený slovesnou perifrází

V následující kapitole se budu věnovat užití budoucího času jednoduchého a budoucího času vyjádřeného slovesnou perifrází IR, neboť dle mého názoru logicky navazují na předchozí podkapitole.

Jak můžeme vidět na výše zmíněné tabulce, tyto dva typy časů se ve větách vedlejších po minulém čase prostém objevují pouze ojediněle. Jsou zde použity pro vyjádření budoucnosti, která vzhledem k momentu promluvy ještě nenastala. Budoucí čas jednoduchý je použit pro vyjádření události, která nastane v budoucnosti (32a), stejně tak jako čas budoucí vyjádřený slovesnou perifrází IR lišící se od toho předchozího tím, že vyjadřuje plánovanou akci, která se uskuteční v nejbližší době (32b).

- (32) a.... *dijo que la película **favorecerá** una nueva corriente...*
b...*me dijo que le va a **ofrecer** una película...*

3. 4. 3 Předpřítomný čas

Předpřítomný čas představuje další slovesnou formu, která se vyskytuje ve větě vedlejší následující po minulém čase prostém, a to v celkovém počtu 4 případů. Opět tedy lze říci, že se jedná o čas používaný pouze zřídka. Ve větě nepřímé má naprosto stejný význam jako ve větě přímé. Vyjadřuje tedy událost, která se odehrála v blízké minulosti, dále událost, která započala v minulosti a má určitý následek do přítomnosti či událost vyvíjející se určitým způsobem.⁴⁹ Použití tohoto času mnohdy indikují příslovce jako dnes (*hoy*) či už (*ya*). Věta (33a) představuje příklad použití tohoto času ve větě nepřímé, v překladu znamená, že daná osoba zvýšila maximální počet hlasů. Na základě použití tohoto času vyplývá, že má daná událost určitý následek do přítomnosti.

- (33) a...*dijo que **habéis alcanzado** el número máximo de votos...*
b...*dijo que **ha sido** un científico de allí...*

3. 4. 4 Přítomný čas průběhový

Přítomný čas průběhový se ve všech analyzovaných větách objevuje pouze v jediném případě. Jedná se tedy o čas, který je společně se subjuntivem plusquamperfekta a budoucím časem vyjádřeným slovesnou perifrází frekvenčně nejméně zastoupen. Obecně platí, že se používá pro událost, která v okamžiku promluvy stále probíhá. Význam této slovesné formy se nemění ani ve větě nepřímé, což názorně demonstruje věta (34a), kde je ve větě subordinované obsahové následující po slovesné formě (*dijo que*) použit tento typ času pro vyjádření právě probíhající události vzhledem k momentu promluvy - fáze diskuze se tedy právě končí.

⁴⁹KRÁLOVÁ, Jana. *Moderní gramatika španělštiny*. 1999: 100-101.

(34) ...*me dijo que **está terminándose** la fase de discusión...*

3. 4. 5 Přítomný čas prostý

Přítomný čas prostý představuje slovesnou formu, která se může vyskytovat v subordinovaných obsahových větách následujících po čase minulém prostém. Co se počtu týče, je zde použit hned ve 22 případech. Jak je již zmíněno v teoretické části této bakalářské práce, přítomný čas může být ve větách subordinovaných obsahových použit, pokud chce mluvčí vyjádřit, že daná událost představuje obecnou pravdu. V návaznosti na toto prvzení jsem následně vybrala příklady vět (35a-b), které demonstrují užití toho času v nepřímých větách. Věta (35b) říká, že obyvatelé italského města Udine nejsou typičtí Italové. Jedná se tedy o událost, která je stále platná a během nejbližší budoucnosti se nezmění stejně tak jako událost vyjádřená pomocí věty (35a).

(35) *a...dije que los países **son** el poder de una federación...*
*b. Yo dije que los habitantes de Udine **son** distintos al prototipo de italiano.*

Čas přítomný ve větě vedlejší subordinované se dá dále využít, pokud chce mluvčí vyjádřit platnost dané akce vzhledem k momentu promluvy. Důkaz takového užití představuje příklad věty (36a), kde profesor řekl, že je důležitý kompromis během akce a preciznost organizace.

(36) *a...el profesor González Bernáldez dijo que **es** necesario el compromiso en la acción y el rigor de la organización.*

Slovesná forma času přítomného je zde taktéž použita naprosto záměrně, neboť kupříkladu imperfektum by ihned změnilo význam věty tak, jak si můžeme ukázat na následujících příkladech (37a-b). Pokud změníme větu (37a) na větu (37b), změní se automaticky i význam události ve větě subordinované. Zatímco první příklad věty představuje stále probíhající akci – tento zákon se tedy právě připravuje – událost vyjádřená pomocí věty (37b) říká, že tato událost se již připravovala. Začala tedy v minulosti, kde již také skončila.

(37) *a...dijo que el Ejecutivo valenciano **prepara** una ley sobre el transporte adaptado para las personas con movilidad reducida y otras discapacidades.*
*b...dijo que el Ejecutivo valenciano **prebaraba** una ley...*

3. 4. 6 Imperfektum

Imperfektum byla frekvenčně nejčastěji užívána slovesná forma následující po čase minulém prostém. Z celkového počtu 254 analyzovaných případů byl použit u 142 z nich, což je více než polovina.

Tato slovesná forma se používá k vyjádření události, která nepředstavuje akci, ale spíše určitou dějovou kulisu (38a), dále pro událost, která je současná s momentem promluvy (38b) a v neposledním případě k vyjádření časově neomezené akce (38c).⁵⁰ To, co mají všechny tyto věty společné je fakt, že započaly v minulosti a v ní taktéž skončily. Nemají tedy žádný vliv do přítomnosti.

- (38) a...*dije que **era** un alivio para mí.*
b...*les dije que no **quería** dejar la SER.*
c...*y dije que mi caballo no **alternaba** con prostitutas.*

Použití tohoto času je tedy v tomto případě naprosto zřejmé, neboť taktéž následuje po hlavní větě, která obsahuje čas v minulém čase prostém, který rovněž spadá do sféry minulosti (39a). V tomto případě se jeví naprosto nelogické použít čas přítomný v této větě (39b), neboť jak je již řečeno výše, tato slovesná forma se používá pro vyjádření události, která je v momentě promluvy stále platná. V důsledku toho by použití času ve větě vedlejší tedy znamenalo, že tyto fotky stále má, oproti tomu příklad (39a) naznačuje, že tyto fotky již nemá. Pokud bychom ještě provedli takovou změnu, kdy bychom pro událost vyjádřenou větou subordinovanou použili čas předminulý (39c), znamenalo by to, že tyto fotky měl ještě předtím, než byla tato věta vyslovena, ale v momentě promluvy je již nemá. Oproti tomu čas předpřítomný by pro tu samou akci znamenal, že tyto fotky získal v nedávné minulosti, a v okamžiku promluvy je stále vlastní (39d).

- (39) a...*dijo que **tenía** unas fotos delicadas del Rey.*
b...*dijo que **tiene** unas fotos delicadas del Rey.*
c...*dijo que **había tenido** unas fotos delicadas del Rey.*
d...*dijo que **ha tenido** unas fotos delicadas del Rey.*

⁵⁰KRÁLOVÁ, Jana, op.cit.:102-103.

3. 4. 7 Minulý čas prostý

V následující kapitole se budu věnovat jinému typu minulého času, a to minulému času prostému, který se zde vyskytuje pouze v několika případech, přesněji řečeno pouze v sedmi, nýbrž dle mého názoru by vysvětlení jeho použití mělo následovat po vysvětlení významu časové formy imperfekta, neboť se jedná o takové typy časů, které si jsou velmi podobné, co se užívání týká, a studenti španělského jazyka mají mnohdy problémy s rozhodnutím, zda do věty zvolit minulý čas prostý, či imperfektum.

Na následujících příkladech vět si můžeme názorně demonstrovat význam užití tohoto času (40a-b). Stejně tak jako imperfektum spadá jednoduchý čas minulý do sféry minulosti a vyjadřuje tedy událost, která již v momentě promluvy neprobíhá. Obecně platí, že se tento typ času používá pro vyjádření událostí, které v minulosti proběhly v určitém okamžiku a jsou ukončené. Můžeme říci, že se jedná o akce, nikoli o pouhý doprovodný děj či popis události, jak tomu bylo u imperfekta. Užití minulého času prostého nám také ve větě mohou indikovat příslovce jako včera (*ayer*) či především (*anteayer*), které rovněž představují určitou časovou ohraničenost děje.⁵¹ Věta (40a) znamená, že technici zastavili stroje, ale pouze na určitý časový úsek. Pokud bychom pro vyjádření této události zvolili čas imperfekta tak, jak je demonstrováno na příkladu věty (40b), lehce bychom změnili význam této události, neboť by již bylo možno chápat, že se tato událost v minulosti opakovala či je časově neohraničená.

- (40) a...*dijo que técnicos de Smit Tak **pararon** las máquinas...*
b...*dijo que técnicos de Smit Tak **paraban** las máquinas...*

3. 4. 8 Předminulý čas

Tato slovesná forma byla v analyzovaných větách zastoupena celkem 18x. Jedná se taktéž o čas, který spadá do sféry minulosti, tudíž lze říci, že jeho užití po čase minulém prostém se zdá být naprosto logické. Předminulý čas je slovesná forma, která vyjadřuje událost započatou a ukončenou v minulosti. Na následujících příkladech vět lze názorně demonstrovat význam tohoto času.

- (41) a...*dijo que el comité **había decidido**...*
b...*y se dijo que **había sido** el cerebro pensante de Monreal...*
c...*y me dijo que **había pensado** en mí...*

⁵¹KRÁLOVÁ, Jana, op.cit.:101–102.

*d...dijo que nos **habían dado** no sé cuantas millones.*

Věta (41c) v překladu znamená: řekl mi, že na mě myslel. Předminulý čas ve větě subordinované obsahové vyjadřuje událost, která se odehrála v minulosti ještě před událostí obsaženou ve větě hlavní. Myslel na mě tedy ještě předtím, než mi to řekl. Pokud bychom tuto větu pozměnili tak, že bychom ve větě subordinované použili čas předpřítomný tak, jak je demonstrováno ve větě (42), změnili bychom význam věty. Událost by již byla chápána tak, že započala v blízké minulosti vzhledem k okamžiku promluvy, ale má následek do přítomnosti. Myslel tedy na mě a stále na mě myslí.

(42) *...y me dijo que **ha pensado** en mí...*

3. 4. 9 Subjuntiv imperfekta

Subjuntiv je čtvrtá nejčastěji užívaná forma slovesného času vyskytující se po spojení *dijo que*. Z celkového počtu 254 případů se tento typ času vyskytoval u 21 z nich. Použití subjuntivu imperfekta po čase minulém prostém není nijak překvapivý, neboť taktéž patří do sféry minulosti.

Obecně platí, že se tato slovesná forma používá zejména ve spojení s výrazy, které vyjadřují pravděpodobnost či možnost jako kupříkladu výrazy *tal vez* či *quizás*, dále v přacích větách pokud mluvčí neví jistě, zda se jeho přání uskuteční. V závislých větách obsahových se užívá zejména v takovém případě, pokud následuje po spojce *que* ve významu českého *aby*.⁵² Na následujících případech vět si můžeme názorně demonstrovat význam tohoto času.

(43) *a...dijo que no me fijara para nada en él...*

b...él me dijo que yo tomara la decisión noc absoluta libertad...

c...gente de Moncloa me dijo que yo tomara precaución...

d...me dijo que escribiera a Perón.

Příklad věty (43d) lze přeložit následujícím způsobem: řekl mi, **abych** napsala Perónovi. Tato věta tedy potvrzuje výše zmíněná pravidla. Je zřejmé, že tato událost patří do sféry minulosti z hlediska užití tohoto času, avšak pokud se nad významem této věty zamyslíme více, je zřejmé, že je určitým způsobem spojena také s přítomností, neboť může znamenat, že mi daná osoba řekla, abych Perónovi napsala, ale já jsem mu ještě nenapsala.

⁵² KRÁLOVÁ, Jana, op.cit.:113-116.

Pokud by ve větě byl použit subjuntiv času přítomného, automaticky by se změnil význam této věty, což si můžeme ukázat na následujících případech. Pokud bychom ve větě použili subjuntiv přítomný, věta by v překladu znamenala: řekl mi, ať napíšu Perónovi. Již by se nejednalo o událost, která začala v minulosti, jak dokazuje příklad (44a), ale o takovou, která započala v přítomnosti a stále je platná. Jak je již řečeno výše, po minulém čase prostém se jeví logičtější užívat subjuntiv imperfekta než subjuntiv přítomný. Možná i z tohoto důvodu se v analýze žádný příklad věty se subjuntivem času přítomného nevyskytoval.

(44) a...*me dijo que **escribiera** a Perón.*

b...*me dijo que **escriba** a Perón.*

3. 4. 10 Subjuntiv předminulého času

Subjuntiv předminulého času je ve větách obsahových vedlejších následujících po čase minulém prostém frekvenčně nejméně zastoupen společně s infinitivem a s budoucím časem vyjádřeným slovesnou perifrází IR.

Tato slovesná forma se obecně užívá zejména v přacích větách, pro vyjádření určitého přání mluvčího, které se mu již nesplní.⁵³ Zde tomu není jinak, což demonstruje jediný příklad věty z celkové analýzy (45a). Tato věta v překladu znamená, že by se mu bývalo líbilo být šaškem na dvoře. Je zde užitá právě tato slovesná forma pro vyjádření nesplnitelného přání, neboť pravděpodobně nebude zaměstnán na nějakém dvoře jako šašek, z čehož vyplývá, že je zde míra splnitelnosti velmi malá.

(45) a. *Una vez dijo que le **hubiera gustado** ser bufón de la corte....*

3. 4. 11 Složený infinitiv

Složený infinitiv se v celkovém počtu 254 analyzovaných příkladů objevuje pouze v jediné větě, kterou představuje příklad (46). Takováto slovesná forma se objevuje zejména v polovětných vazbách.⁵⁴

(46) *...dijo que al **haber aceptado** los profesionales...*

3. 5 Shrnutí

Souslednost časová je „porušena“ několika způsoby. Událost vyjádřená pomocí obsahové věty subordinované, která následuje po minulém čase prostém (*dijo que*)

⁵³ KRÁLOVÁ, Jana, op.cit 117.

⁵⁴ KRÁLOVÁ, Jana, op.cit.: 95.

obsaženém ve větě hlavní, se může nacházet v čase přítomném, což znamená, že daná akce stále probíhá či je stále platná, dále v čase předpřítomném, který indikuje, že daná událost se odehrála v minulosti, avšak stále trvá i v okamžiku promluvy. Pro vyjádření toho, že daná akce ještě nenastala, může být použit čas budoucí oznamovacího způsobu či čas budoucí vyjádřený slovesnou perifrází IR. V takovýchto případech nelze mluvit o „porušení“, neboť mluvčí záměrně použil tyto slovesné formy pro vyjádření určitého smyslu věty.

Pro vyjádření události obsažené ve větě vedlejší mohou být použity taktéž následující časy. Kondicionál, imperfektum subjuntivu, čas předminulý, imperfektum, minulý čas jednoduchý či subjuntiv času předminulého. Kondicionál je použit tehdy, pokud se větou V2 vyjadřuje určité přání či pro vyjádření budoucnosti v minulosti, pokud budoucnost, o které se mluví, již nastala. Čas předminulý se používá pro událost, která je již vzhledem k momentu promluvy ukončená a udála se dříve, než událost vyjádřená ve větě hlavní. Imperfektum subjuntivu se používá v obsahových větách po spojce *que*, která má význam českého aby. Frekvenčně nejčastěji se ovšem v subordinovaných větách obsahových nacházejících se po minulém čase prostém objevuje čas imperfekta, který představuje událost, která započala a také skončila již v minulosti, stejně tak, jako minulý čas prostý (*indefinido*).

3.6 Sousednost časová ve španělských obsahových větách po předpřítomném čase (*ha dicho que*)

V této podkapitole jsem pro porovnání provedla frekvenční analýzu na základě korpusu CREA, kde jsem jako první kritérium zvolila taktéž časopisy (*revistas*) a jako druhé kritérium zemi, ve které byly tyto časopisy vydány, tedy Španělsko. Získala jsem celkem 101 případů v 93 dokumentech. Z těchto 101 případů jsem následně vyškrtla dva z nich, které mi neposloužily pro zkoumání tohoto fenoménu (47a – b).

- (47) a... *como ha dicho, que Alfonso Guerra tiene la obligación fraternal de defender a su hermano?*
b... *ha dicho, que le recuerdan a Miró?*

Následující tabulka znázorňuje časy objevující se ve španělských obsahových větách po předpřítomném čase. První sloupec představuje název času, který je použit pro vyjádření události ve větě vedlejší V2 a sloupec druhý zaznamenává počet případů, ve kterých se tento typ času vyskytuje. Všechna tato data byla získána na základě

analýzy korpusu CREA. Slovesná forma nejčastěji zastoupena v dané tabulce je čas přítomný prostý, na druhém místě je čas imperfekta a na místě třetím předpřítomný čas oznamovacího způsobu. Frekvenčně nejméně jsou zde zastoupeny časy vyjadřující budoucnost a dále kondicionál. V této podkapitole jsem se rozhodla komentovat krátce pouze tři slovesné formy objevující se ve větách subordinovaných obsahových, kterými jsou čas přítomný prostý a imperfektum, neboť jsou zde frekvenčně nejčastěji zastoupeny, a dále subjuntiv času přítomného, neboť takováto slovesná forma se v předchozí analýze založené na zkoumání vět následujících po čase minulém prostém (*dijo que*) nevyskytovala ani v jediném případě. Ostatní slovesné formy jsem uvedla pouze pro ukázkou, ale komentovat je již více nebudu, neboť se jejich použití neliší od použití stejné formy pro vyjádření události ve větě vedlejší obsahové následující po čase minulém prostém, což již byl předmět mého zkoumání v předešlých podkapitolách.

Tabulka č. 7: Výsledky frekvenční analýzy

Název času	Počet případů, ve kterých se vyskytuje
Přítomný čas oznamovacího způsobu (<i>hablo</i>)	61
Přítomný subjuntiv (<i>hable</i>)	2
Budoucí čas oznamovacího způsobu (<i>hablará</i>)	2
Předpřítomný čas oznamovacího způsobu (<i>ha hablado</i>)	7
Budoucí čas vyjádřený slovesnou perifrází IR (<i>va a venir</i>)	2
Imperfektum (<i>tenía</i>)	12
Mínulý čas jednoduchý (<i>fue</i>)	5
Předmínulý čas (<i>había dicho</i>)	3
Kondicionál (<i>estaría</i>)	2
Imperfektum subjuntivu (<i>hablara</i>)	3

3. 6. 1 Užití přítomného času

Již při prvním pohledu na tuto tabulku jsou jasně znatelné rozdíly oproti tabulce první, představující souslednost časovou ve španělských subordinovaných větách následujících po čase minulém prostém, a to zejména v řádcích znázorňující frekvenční zastoupení času přítomného prostého. Tento čas zde byl použit hned v 61 případech z celkového počtu 101 vět (pokud do tohoto počtu zahrnujeme i případy vět, které byly následně vyškrtnuty z důsledku nevyhovování pro zkoumání fenoménu souslednosti časové), což je o celých třicet devět případů více, než u tabulky první. Jak je již zmíněno v teoretické části této práce, po čase předpřítomném souslednost časová může, avšak i nemusí být zachována. Právě tyto případy, kdy je ve větě vedlejší, následující po větě hlavní se slovesem v čase předpřítomném, použit čas přítomný, nejsou chápány jako „porušení“ souslednosti časové v pravém slova smyslu, neboť vyjadřují událost, která je stále platná, či stále probíhá vzhledem k momentu promluvy, z čehož vyplývá, že je tato slovesná forma zde použita tedy za naprosto stejných podmínek, jako ve větě vedlejší obsahové následující po čase minulém prostém.

Takto markantní rozdíl v použití této slovesné formy po příslušných větách je naprosto logický, neboť předpřítomný čas, jak je již míněno výše, je slovesná forma, která tímto označuje událost, která má určitý následek do přítomnosti. Pokud tedy pro událost věty subordinované zvolíme čas přítomný, není na časové linii tak vzdálený od události nacházející se ve větě hlavní, která je vyjádřena pomocí slovesné formy času předpřítomného. Pokud ovšem máme větu, kdy je ve větě hlavní slovesná forma času minulého a ve větě subordinované je událost vyjádřena právě zmiňovaným časem přítomným, na časové linii věty jsou od sebe tyto dva časy mnohem vzdálenější.

3. 6. 2 Užití imperfekta

Druhá nejčastěji použitá forma je imperfektum, která se po hlavní větě v čase předpřítomném objevila ve větách vedlejších obsahových hned 12x.

Po čase předpřítomném se tato slovesná forma používá k vyjádření naprosto stejných událostí jako po čase minulém prostém, její význam se tedy nemění. Následující příklad věty (48a) znázorňuje další využití této slovesné formy, která v tomto případě slouží k vyjádření určitého stupně nejistoty. Pokud si tedy mluvčí není jistý pravdivostí dané informace, zeptá se za pomoci imperfekta, tedy za pomoci slovesné formy patřící do sféry minulosti, místo času přítomného prostého, který již

nezní tolik zdvořile. Věta (48a) je klasickým příkladem této otázky, ve které je trocha nejistoty. V překladu znamená:...jak jsi říkal, že bylo tvé jméno? Pokud se zeptáme stejným způsobem, ovšem za pomoci času přítomného prostého tak, jak je naznačeno na příkladě věty (48b), která v překladu znamená:...jak jsi říkal, že je tvé jméno?, je znatelné, že mnohem zdvořilejší je forma za pomoci imperfekta.

- (48) a...*como has dicho que era tu nombre?*
b...*como has dicho que es tu nombre?*

Nastává zde otázka, proč se imperfektum mnohem častěji užívá ve větách vedlejších po čase minulém než po větách následujících po čase předpřítomném. I zde je odpověď na tuto otázku naprosto logická. Předpřítomný čas vyjadřuje událost, která se udála v minulosti, avšak má určitý následek do přítomnosti, oproti tomu imperfektum označuje děj, který v minulosti započal a také již skončil. Právě z tohoto důvodu je tento typ času mnohem častěji používán po čase minulém prostém, neboť pak oba tyto případy označují již ukončenou minulost.

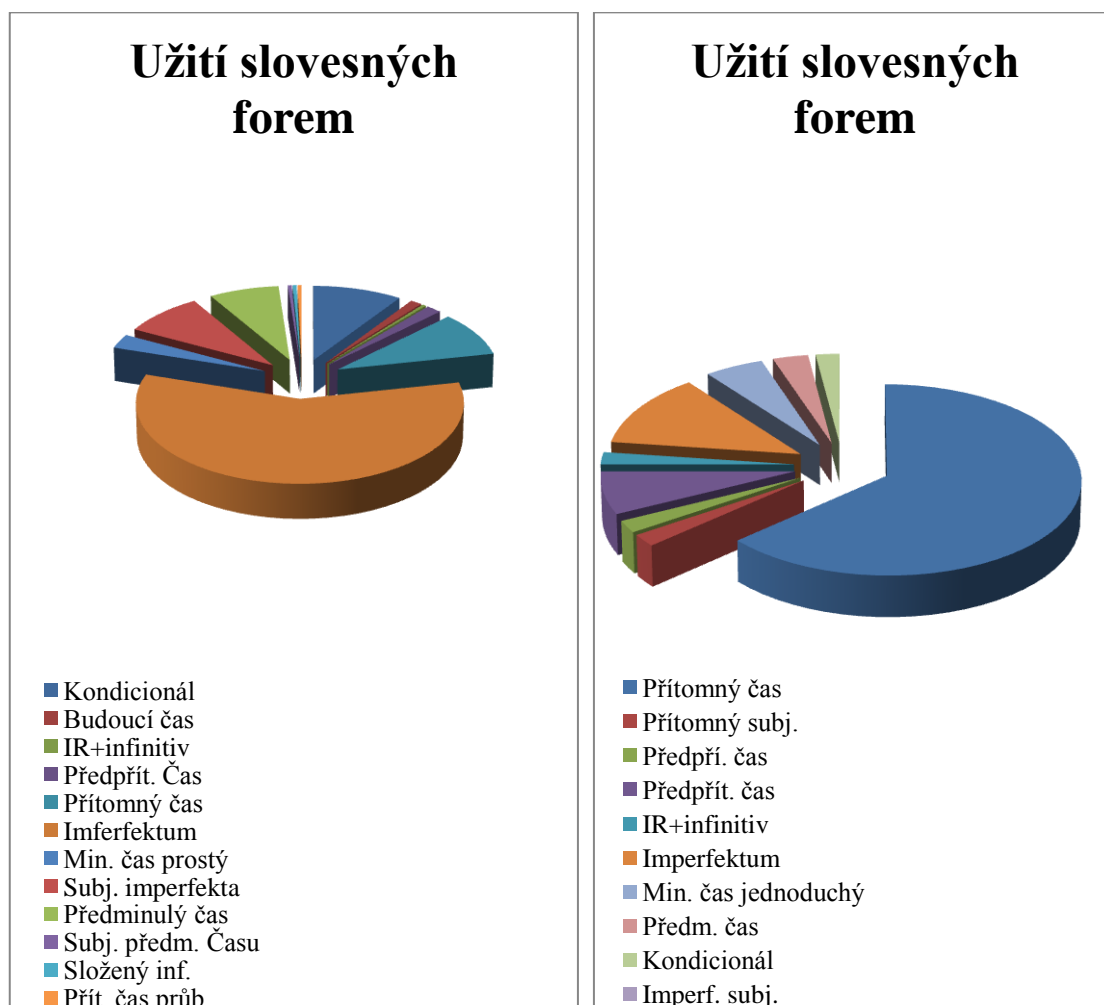
3. 6. 3 Užití přítomného subjuntivu

Přítomný subjuntiv byla jedna z nejméně používaných slovesných forem následujících po spojení *ha dicho que*. Rozhodla jsem se tomuto času věnovat samostatnou podkapitolu, neboť jak je na první pohled znatelné z tabulky č. 6, tato slovesná forma se v analýze vedlejších vět následujících po minulém čase prostém nevyskytovala ani v jediném případě, což má naprosto jasné vysvětlení. Subjuntiv přítomný je slovesná forma, která se zahrnuje do sféry přítomnosti. Přesněji řečeno odkazuje spíše na budoucnost, než na přítomnost, což je dáno samotným významem tohoto času, kterým se zde ovšem zabývat nebudu, neboť by nebylo možné ho shrnout pouze v několika větách. Na pomyslné časové ose je slovesná forma subjuntivu přítomného času mnohem bližší času předpřítomného, než času imperfekta, který již patří do sféry minulosti. Právě toto je jasným vysvětlením faktu, proč se slovesná forma přítomného subjuntivu nevyskytuje v tabulce č. 6.

3.7 Shrnutí

Graf č. 1: Použití slovesných forem po minulém čase prostém

Graf č. 2: Použití slovesných forem po čase předpřít.

Výše změřené grafy představují porovnání užití slovesných forem po čase minulém prostém a po čase předpřítomném. Jak zdroje dat byly použity tabulky č. 6 a č. 7.

Na první pohled jsou znatelné rozdíly v porovnání těchto dvou grafů. Po čase minulém prostém jsou mnohem více používány časy spadající do sféry minulosti, kdežto po čase předpřítomném slovesné formy patří do sféry přítomnosti. Pro událost ve větě vedlejší V2 následující po čase minulém prostém se frekvenčně nejčastěji používá čas imperfekta, přítomný čas oznamovacího způsobu se nachází na třetím místě, co se frekvenčního použití týká. Oproti tomu po čase předpřítomném je použití těchto časů opačné, na prvním místě je nejčastěji použita slovesná forma času přítomného prostého a imperfektum se nachází na druhém místě. Tyto rozdíly jsou dané

zejména v důsledku samotné povahy časů obsažených ve větách hlavních, neboť imperfektum vyjadřuje událost, která započala a skončila v minulosti, kdežto čas předpřítomný naznačuje, že daná událost započala v blízké minulosti, avšak je stále platná v přítomnosti. Dalším vysvětlením těchto rozdílů v použití slovesných forem, které znázorňují výše zmíněné grafy je také fakt, že po čase předpřítomném se souslednost časová může, avšak i nemusí vždy spouštět.

4. Závěr

Lingvistika je věda, která nemá přesně daná pravidla tak, jako například matematika. Je to věda, která nás naučí pochybovat o všem, neboť předmětem jejího zkoumání je právě jazyk, který se neustále vyvíjí, prochází změnami a při jeho zkoumání musíme brát v potaz mnoho faktorů, jako například samotného jedince, který ho užívá.

Gramatiky slouží k pochopení „fungování“ jazyka. Díky nim si na začátku studia můžeme vytvořit pomyslnou linii časů, která nám může pomoci k jejich správnému používání. Na začátku studia můžeme říci, že používáme časy přesně tak, jak je uvedeno v gramatikách. Získání vyšší jazykové úrovně nám dále dovolí všimnout si „porušování“ těchto pravidel, neboť jsme již schopni rozhovoru s rodilým mluvčím či sledování filmu v daném jazyce. Právě tehdy jsme schopni všimnout si změn ve struktuře a stavbě věty a nad těmito změnami dále uvažovat.

Tyto gramatiky španělského jazyka již nepředepisují, jak správně používat dané slovesné formy, nicméně je pouze popisují. Právě z tohoto důvodu nelze mluvit o „porušení“ souslednosti časové, lze o ní mluvit pouze v přeneseném slova smyslu.

Cílem této bakalářské práce bylo zkoumání souslednosti časové ve španělských obsahových větách po čase minulém prostém (*dijo que*) na základě frekvenční analýzy korpusu CREA, kde jsem se zaměřila pouze na časopisy vydané ve Španělsku, tedy pouze na ty psané evropskou španělštinou. Pro srovnání jsem taktéž zkoumala souslednost časovou ve vedlejších větách obsahových následujících po čase předpřítomném.

Pokud na pomyslnou časovou linii umístíme všechny časy, které se objevily v analýze, zdá se mnohem logičtí vysvětlení faktu, že se po čase minulém prostém nejčastěji objevuje slovesná forma imperfekta a po čase předpřítomném čas přítomný prostý, neboť v takovýchto případech je čas věty subordinované na časové ose blízký času hlavní věty. Dalším faktorem, který může určovat, která forma bude použita ve větě subordinované, je samotný význam času předpřítomného a imperfekta. Čas předpřítomný zasahuje do přítomnosti, právě z tohoto důvodu je naprosto logické, že po tomto čase nejčastěji následuje čas přítomný prostý, oproti tomu jednoduchý čas minulý je slovesná forma, která popisuje událost, jež začala i byla ukončena v minulosti, z tohoto důvodu je taktéž zřejmé, že největší frekvenční použití ve větě hlavní

následující právě po tomto čase, bude mít imperfektum spadající rovněž do sféry minulosti.

Pokud se nad užitím všech časů více zamyslíme, dojdeme k závěru, že jejich použití v daných větách je naprosto logické a vyjadřuje určitý smysl věty. Pokud bychom čas, díky kterému je vyjádřena událost ve vedlejší větě obsahové, zaměnili, okamžitě by se změnil význam celé věty. Pokud bychom tedy například místo slovesné formy imperfekta použili slovesnou formu času přítomného prostého, automaticky by byla událost vyjádřená touto formou chápána za stále trvající vzhledem k momentu promluvy. Nelze tedy v žádném případě mluvit o „porušení“ či „porušování“ souslednosti časové.

5. Resumé

Este trabajo fin de carrera estudia la concordancia temporal en las oraciones subordinadas sustantivas que van después del predicado verbal en el tiempo de pretérito indefinido (dijo que), es decir, en el tiempo que pertenece a la esfera de tiempos pasados.

El trabajo está dividido en dos partes. La primera parte – teórica – se dedica a la concordancia temporal, es decir, que explica el significado de este mecanismo según las gramáticas de los autores. La segunda parte, es la parte práctica que gracias al análisis de frecuencia basada al corpus CREA de la Real Academia Española estudia todos los tiempos verbales que se han encontrado en las oraciones subordinadas sustantivas que van después del predicado verbal en indefinido abarcado en la oración ordenada. Las fuentes con las que he trabajado en la segunda parte son los textos no literarios (revistas) que se han publicado en España. Eso significa que he estudiado sólo el español hablado en Europa.

Hay muchas gramáticas que tratan de explicar esta relación sintáctica entre dos oraciones. Las gramáticas de hoy esta relación solamente describen, es decir, que no prescriben que tiempo hay que utilizar. Por eso no podemos hablar de la violación de la concordancia temporal si utilizamos cualquier tiempo para expresar la acción de la oración subordinada objetiva.

La parte más importante del trabajo es la parte práctica basada en el análisis minucioso de las oraciones que se encuentran en el corpus CREA como ya he mencionado antes. Al principio en el buscador de este corpus he puesto la expresión verbal “dijo que”, en todas las personas conjugadas del singular y del plural en el pretérito indefinido. En conjunto he estudiado 254 oraciones.

Después del indefinido situado en la oración principal la forma verbal más utilizada en la oración subordinada objetiva que sigue es la forma del imperfecto, en el segundo lugar es el condicional y en el tercer lugar es el imperfecto de subjuntivo. Las formas verbales menos utilizadas son el pluscuamperfecto de subjuntivo, la perífrasis verbal ir a + infinitivo, la perífrasis verbal haber + participio y la perífrasis verbal estar + gerundio.

El imperfecto se utiliza para describir un hecho que expresa un fondo argumental, después para los acontecimientos que son simultáneos a la acción de la oración principal. Finalmente el imperfecto se utiliza para las acciones que tienen la duración temporal ilimitada. Todos los acontecimientos empezaron y a la vez acabaron en el pasado, es

decir, que no siguen en el momento de habla. El uso de este tiempo es lógico, ya que sigue después de la forma verbal que también pertenece a la esfera temporal del pasado (1a). Si en vez del imperfecto utilizamos el presente de indicativo automáticamente cambiará el significado de la oración, es decir, que la acción ya se entiende como la que se efectúa en el momento de habla, pues no está acabada tal como expresa la oración (1b).

- (1) a...dijo que **tenía** unas fotos delicadas del Rey.
b...dijo que **tiene** unas fotos delicadas del Rey.
c...dijo que **había tenido** unas fotos delicadas del Rey.
d...dijo que **ha tenido** unas fotos delicadas del Rey.

Si en vez del imperfecto utilizamos el pretérito perfecto simple (1d) el acontecimiento expresado por esta forma verbal ya se entiende como empezado en el pasado pero que perduran en el presente con respecto al momento de habla. El pretérito pluscuamperfecto en la oración subordinada objetiva (1c) expresa que el hecho empezó en el pasado y se acabó en la misma esfera temporal. Además el pretérito pluscuamperfecto expresa una acción que ya había empezado antes de la acción expresada por la oración principal.

El Imperfecto es la forma verbal que también se encuentra en las oraciones subordinadas sustantivas después del pretérito perfecto pero lógicamente menos que después del indefinido, que se puede explicar gracias a los significados de ambos tiempos, es decir, que el pretérito perfecto simple se utiliza para expresar los hechos que han empezado en el pasado pero siguen en vigor en consideración al momento de habla. Se trata del tiempo que interviene en el presente. Gracias a esta explicación parece lógico que después de esa forma verbal se utilice más el presente simple que el imperfecto.

La segunda forma más utilizada en las oraciones subordinadas sustantivas es el condicional que se utiliza para expresar los deseos, conjeturas o para expresar el modo condicional. El significado del condicional es el mismo que en el estilo directo, tal como en el estilo indirecto, así que no cambia.

El presente de indicativo es la forma verbal que se utiliza para expresar los hechos que siguen a consideración del momento de habla o los acontecimiento que representan una verdad general que puede ser por ejemplo la oración (2).

- (2) ...dije que los países **son** el poder de una federación...

El presente de indicativo se ha encontrado en las 22 oraciones subordinadas sustantivas que va detrás del indefinido y en 61 oraciones que van detrás del pretérito perfecto simple. Esta diferencia notable es totalmente lógica, tal como es la diferencia entre el usado del imperfecto que ya he explicado antes. El pretérito perfecto simple se utiliza para un hecho que sigue en presente en consideración al momento de habla tal como el presente simple en comparación con el indefinido que pertenece a la esfera de tiempos pasados y expresa un acontecimiento que ya había acabado. Además de eso, después del pretérito perfecto simple la concordancia temporal no se tiene que activar.

La lingüística es una ciencia que no tiene reglas claras, tal como por ejemplo las matemáticas. Es una ciencia gracias a la que podemos dudar de todo porque su objeto de investigación es la lengua que está cambiando y cuando la queremos estudiar tenemos que tomar en consideración muchos factores como por ejemplo al hablante que utiliza la lengua.

Las gramáticas sirven para entender como funciona una lengua, gracias a ellas podemos crear al principio de nuestros estudios una línea de los tiempos verbales que nos sirven para su utilización correcta. Al principio de un estudio del idioma utilizamos los tiempos verbales tal como está escrito en las gramáticas. Cuando obtengamos un nivel lingüístico más alto y somos capaces de hablar con un hablante nativo o escuchar una película podemos notar cambios de la estructura oracional, pensar en estos cambios y tratar de explicarlas.

Esas gramáticas, como ya he mencionado antes, sólo describen cómo utilizar los tiempos verbales. Si vamos a pensar en los cambios de las estructuras oracionales y en el uso de todos los tiempos verbales en las oraciones subordinadas sustantivas, llegamos a la conclusión que todos los tiempos se utilizan para expresar algún sentido. Dicho de otra manera, el hablante ha elegido esa forma verbal para expresar un significado del hecho que no nos puede expresar con ninguna otra forma.

Pues por esta razón en ningún caso podemos hablar de la “violación” de la concordancia temporal. Podemos hablar sólo de la “violación” en el sentido transmitido.

Seznam použité literatury

ALARCOS LLORACH, Emilio: *Gramática de la lengua española*. Espasa-Calpe, Madrid 2004.

BORREGO, J-ASENCIO, J. G-PRieto, E: *El subjuntivo. Valores y uso*. Sociedad general Española de Librería, Madrid 1985.

BOSQUE, Ignacio-DEMONTÉ, Violeta: *Gramática descriptiva de la lengua española*. Espasa-Calpe, Madrid 2000.

CARRASCO GUTIÉRREZ, Ángeles (1994): "La concordancia de tiempos en las gramáticas del español", *Verba*, 21, 113-131.

ČERMÁK, Petr-ZAVADIL, Bohumil: *Sintaxis del español actual*. Karolinum, Praha 2008.

EGUREN, Luis-FERNÁNDEZ SORIANO, Olga: *La terminología gramatical*. Gredos, Madrid 2006.

GOMÉZ TORREGO, Leonardo: *Gramática didáctica de la lengua española*. Ediciones SM, Madrid 2002.

KRÁLOVÁ, Jana-DUBSKÝ, Josef-BAÉZ SAN JOSÉ, Valerio: *Moderní gramatika španělštiny*. Fraus, Plzeň 1999.

PÉREZ SAIZ, Manuel: *Método de los relojes. Gramática deskriptiva del español*. Editorial Universidad de Cantabria, Cantabria, 2014

R.A.E. (2010): *Nueva gramática de la lengua española*. Espasa-Calpe, Madrid 2010.

ULAŠIN, Bohdan (2012): "Consecución temporal: posibilidades de jugar", *Verba Hispanica*, XX, 1, 365-374.

Elektronické zdroje

Corpus CREA de la Real Academia Española. <http://corpus.rae.es/cgi-bin/crpsrvEx.dll>
[cit. 2.2.2015]

Diccionario de la lengua española. <http://www.rae.es/> [cit. 25.3.2014]

FERNÁNDEZ LÓPEZ, Justo: "La concordancia temporal en español", *Hispanoteca.*
<http://hispanoteca.eu/gram%C3%A1ticas/Gram%C3%A1tica%20espa%C3%B1ola/Tiempos%20-Correspondencia%20de%20tiempos.htm> [cit. 2.2.2015]